

Välhävdat i Muren

Säsongen 1993 i Muren inleddes på självaste långfredagen med ett möte på plats, mellan de olika intressenterna, för planering av den stundande sommarens aktiviteter. Ärendet gällde främst ett utvecklande av själ va beteshävdan, i meningen att er hålla ett hårdare betestryck. Hittills har Ramnäs lantbruk under de senaste snart 30 åren haft 10-talet nötdjur i området, som under en så song alternerat mellan de båda fällorna. Betestrycket har varit för svagt, sly och tuvtåtel har inte hållits tillbaka i önskvärd omfattning.

Idén att få får till Muren ville vi nu försöka förverkliga. Berndt och Anneka Andersson i Ramnäs tillfrågades och var intresserade av att ha sina djur i Muren. Med fåren på plats skulle dessutom en lokal tradition vid det gamla skogstorpet återupptas. Som bekant fanns ju får i Muren fram till 1965. För Berndts vidkommande, med sina rötter i Muren, fick projektet en extra dimension.

Bästa året

Alla inblandade parter var positiva till fårprojektet och det kom att förverkligas snabbare än vi vågat hoppas på. Så kan det gå när byråkratin slängs i papperskorgen.

Fårstängslet bekostades av markägaren Stora med 5000 kronor, länsstyrelsen 1250 kronor, Gunnebo i Ramnäs skänkte 300 meter stängsel och uppsättningen utfördes som alu-projekt. Det är östra fällan som inhägnats och i första hand ska får betas. I år fanns 23 tackor och lamm på plats mellan 2/6 och 11/9.

I hävdan av Murens ängs- och hagmarker ingår också vår ängsskötsel, kombinerad maskin- och lieslåtter av vägkanterna samt vid behov maskinell betesputsning i fällorna. Under en period i augusti/september betade nötdjuret och fåren tillsammans (selektivt). Året 1993 är det bästa på länge ur hävd synpunkt i Muren. Vattenfrågan på den östra sidan löstes på ett förtjänstfullt sätt av Raimo och Eila Jäämuru.

Positivt samprojekt

Vi har nu hittat ett program för murenprojektet som bevarar och utvecklar flora- och faunavärdena. Att efterlikna lokala hävdtraditioner så långt det är möjligt, är den bästa garantin för att bibehålla de höga naturvärdena. Med ökat betestryck kommer på sikt också kvaliteten på själva betet (fodret) att höjas.

Mångfalden

I somras kunde vi räkna in ett 10-tal låsbräken på vår slåtteräng. Vi note-

rade också vippärt, nattviol, Jungfru Marie nycklar, jungfrulin, kattfot, höskallra, ängsskallra, slåtterfibblor, svinrot, ängsvädd, darrgräs, piller starr....., lieslåtter är det bästa sättet att gynna dessa arter, gärna med ett påföljande försiktigt efterbete. På blommande åkervädd satt bastard-svärmare och sög nektar - ett gott betyg på vår äng.

Fältgentianan har återigen haft ett toppår och violett fingersvamp (hotkategori 3) och svartnande narr-musseron (hotkategori 1) har visat sig, jordtungor och många olika vaxskivlingar har noterats i ett av kommunens värdefullaste naturobjekt och mest framgångsrika naturvårdsprojekt, skryter en nöjd ordförande, som från Naturskyddsföreningens horisont vill tacka alla inblandade för ett framgångsrikt samarbete!

Tom Sävström

Nötdjur och får betar framgångsrikt tillsammans i Muren. Teckn. L. Blomkvist

Muren 1994

Under den gångna hösten och vintern har Naturskyddsföreningen varit uppdragsgivare till ett aluprojekt, nämligen huggning av gårdsgårds-virke (störar och slonor). Det är tre suraungdomar, med vana från skogsarbete, som utfört jobbet. Markägaren Stora har upplåtit mark med lämpligt virke och dessutom ställt upp med skogskoja och motor såg. Kommande säsong ska gårdsgården uppsättas och inrama vår slätteräng i Muren.

En gång i tiden satte denna stängselmodell en alldeles speciell prägel på markerna kring skogstorp och byar. Litet av denna tradition tar vi nu tillbaka.

*Förhoppningsvis kommer några nötdjur att beta i Kohagen i sommar.
Teckning: Leif Blomkvist*

Vi har tänkt att sätta upp gårdsgården inom ramen för en studie-cirkel, till vilken vi nu fått in ett 10-tal anmälningar. Start någon gång i maj. Särskild inbjudan skickas ut till de som anmält sig. Det finns plats för fler intresserade, anmälan till Lennart (358 64) eller Mikael (315 24).

Även i år blir det nötdjur och får som betar i hagarna och vem vet, kanske det dyker upp ett par hästar under någon period. Även 1994 blir ett spännande år i Muren och visst längtar man efter nattviolens doft och svalornas kvitter....

Kohagen

1993 var året då vårt första kommunala naturreservat invigdes. I Naturskyddsföreningen har vi påtagit oss ett visst ansvar för att flora- och faunavårdsåtgärder vidtages, inom ramen för gällande skötselplan. Vi har i vinter genomfört en hel del röjnings- och gallringsarbete på ängsmarkerna, också det genom ett aluprojekt. Därför ligger det just nu en hel del rishögar i området, vilka dock ska bort före april månads utgång. Hårt betestryck blir en målsättning för sommaren i Kohagen.

Tom Sävström

Nyårsvandringen till Målarbacken

9 Januari

Morgonen var fin och kall då vi samlades utanför Stenhuset. Inne i sura höll skaren att gå på, vilket vi var tacksamma över med tanke på snödjupet. Vi for 10 personer i tre bilar genom Elingbo och Värntorp till trakten av Nybron, där vi parkerade nära Jungfruboladan. Diskussion uppstod om hur ladan fått sitt namn och teorierna gick självfallet åt ett visst håll och sedan Gösta Bergh sagt vad han trodde om namnet avslutades det hela med skratt.

Två älgspår i snön ledde oss till bron över bäcken, där döda trädstammar låg längs stigen. Björkskogen som växt upp nere vid bäcken, på gammal ängsmark, är vacker och trevlig att gå i, men nu fick vi pulsa i snö och vika undan för småbjörkar som lagt sig för snötrycket. Vi undrade litet över hur denna mark brukats i gamla tider, kanske man rent av bedrivit åkerbruk där.

Vandringen gick vidare upp till Trefaldighetskällan, där alla smakade på vattnet. Diskussionen förde oss tillbaka i tiden, till skarven mellan hednisk och kristen tid. Hur uppstod traditioner med offerkällor och andra heliga källor? En trefaldighetskälla skall rinna mot norr, det är klart, men varför? Det var kallt inne i skogens skugga fast vädret var sol-

igt. Om inte kylan jagat oss vidare hade rasten vid källan blivit längre. Promenaden gick nu uppåt längs bäcken och uppför en bergskam där ännu urgamla furor växer. Vi stannade och tittade på ett träkors som någon skogshuggare använt för länge sen, då han brukat för hand där i skogen. Efter pulsandet över bergknallarna var det åter dags för en pratstund, denna gång invid stammen av en gammelfura. Alla vi som var med hoppades att dessa gamla träd ska få stå i fred uppe på berget. Sedan de kaffesugna tagit sig en tår ur termosarna och vi tröttnat på att beundra de gamla träden, fortsatte vandringen nedför kullens andra sida.

Vi som denna dag var vägvisare, hade tänkt ta nästa rast på en fin gammal kolbotten. Vi hade försett oss med statistik om skogskolning, resmilor och om de svenska järnbrukens konsumtion av träkol. Tyvärr missade vi vägen och kunde inte gärna pulsa tillbaka uppför backen igen.

Nu lockades alla istället av solen som lyste så inbjudande över de öppna fälten ute vid Nybro-bäcken. Det började grymtas om en ordentlig rast. Vi gick in för att forcera tempot och vandrade på rad

På rad längs Nybrobäcken.

Foto: T Holmstedt

längs bäckkanten där det var lätt att gå.

Vid Målarbacken togs den "stora" rasten. Matsäcken intogs runt ett bord i stugan, där bröderna Jonas Jonsson Wigner, Per Jonsson och Jonas hustru Nora Pettersson bodde under lång tid.

De tre kom från Hälsingland och flyttade in i Målarbacken vid mitten av 1920-talet. Hemma i Hälsingland hade de, troligen med Wigner som pådrivare, varit med om att starta något som kallades UNION - ett kollektiv utan enskilt ägande, vilande på altruistiska grunder, d v s osjälviskhet.

Dessvärre är nog de flesta, för att inte säga alla människor mer eller mindre egoistiska. Därför gick inte denna Union speciellt bra och ledartrojkan hamnade, efter ett mellanspel i Vanneboda, småningom i det lilla torpet i ramnässkogen. De båda bröderna levde till hög ålder, kanske för att deras källa vid Målarbacken, likt trefaldighetskällan, flyter mot norr.

Torbjörn Holmstedt

Programkalender för 1993

Vid föreningens årsmöte som hölls den 10 mars på Källmoragården invaldes Johan Broliden som ny suppleant. Efter årsmötesförhandlingarna avnjöts vackra och stämningsfulla diablerer från virsboskogarna, tagna och presenterade av Joakim Göransson. Totalt har vi haft 4 medlemsmöten under våren och 4 under hösten.

istället bil till Ståltorp. Efter studier av talltickan i strandskogen mot Västersjön följde promenad runt

Vårprogrammet

Nyårsvandringen den 3/1 blev mycket lyckad. Vi gick från Stenhuset till ån vid bruket, tillbaka över Sätten till magforsen och Kohagen. Det som utlovades i programmet fick vi också se; strömstare, kungsfiskare samt några steglitz. Den 31/1 hade vi arbetsmöte i Billsbo, vilket var starten på vårt lyckade och uppskattade ekvårdsprojekt, som vi driver tillsammans med Hembygdsföreningen. Ett par ekar frihögs och ris eldades.

Cykelutflykten till Jobsbo och Brinken 21/2 blev, beroende på vädret,

södra delen av sjön. Ugglekvällen den 13 mars var förlagd till gammelskogarna kring Ulvsbomuren och Slogmossen. I det grådisiga vädret "tjurade" ugglorna och inte utan besvärligheter blev vi påmind om vårt dåliga mörkerseende. Lördagen den 27 mars var det tick-utflykt till skog och mark mellan Näs och Framnäs

vid Östersjön. Olika arter av främst eldtickor kunde studeras liksom stora exemplar av korkmussling på ek ute på Näset. Korven grillades in-för en värmande vårsol, som tidsenligt lockat stackmyrorna till aktivitet.

Tradition har det blivit att möta aprilvåren i Lisjö. Den 12e var en underbar soldag, väl vald även med tanke på fågellivet. Salskrak, stjärtand, sångsvanar, sädgäss och många andra vårbudbärare kunde vi "suga in" i tubkikarna. Studiebesöket på Lisjö Gård under Winterbergs ledning var ett upp-skattat inslag.

Kylig blev kvällen den 17 april, men fagningen och Gunvors "höjdar-brasa" höll oss varma. Hemfärden blev en grodsafari som sent ska glömmas. Vägen mellan Seglingsberg och Ramnäs var full av traktens grodor som massvandrade mot Kolbäcksåns lekvatten.

Årets gökotta tillsammans med Hembygdsföreningen gick av stapeln den 9 maj. Ett skapligt gäng var vi som cyklade södra långsjövägen till Björsbo, för att sedan promenera vältrampade stigar till Billsbo. Gök-en höll sin förväntade konsert och kaffet avnjöts under ekars skira grönska. 31 maj styrdes kosan åter mot Lisjö, denna gång på cykel via lisjöbanan. Vid Baståsens källa gjorde vi som järnhästen Vaulunder mången gång där gjort, släckte vår

törst. I Lisjö studerade vi ingående en av länets mest välbevarade torkrior, som borde iordningställas och bevaras åt eftervärlden, ansågs det. I Norrsjölunden den sköna, visade Kjell på tvåblad, kärrbräsa och vispstarr medan lilla flugsnapparen underhöll från trädkronornas sal. Natur och kultur studerades vid Djupen och Sångkärrsbacken, regnet tilltog oroväckande och sista biten över Trugsbo och Elingbo blev mest en transportsträcka, i hållande regn. Men vad betydde en försommarblöta efter ännu en trevlig och berikande utflykt.

Skärgårdsresan 6 juni blev en "höjdare", inte minst tack vare vår skärgårdskunnige ciceron Arne Persson, som bjöd på sig själv, och som en skänk från ovan fick vi njuta orkidéer och havsörn under den blåaste himmel. På lördagskvällen den 12/6 cyklade vi ut med förväntningar om nattliga mästर्सångare. Magsjömaden, Rävsnäs och norra Västersjön avlyssnades. Det bästa kom allra sist, kärrsångare vid Strandgården. Cykelutflykt var det också den 20 juni, till Harkärret. Här studerade vi gamla kulturminnen och igenväxande odlingsmarker. Här finns mycket intressant att fördjupa sig i.

Usträngsbo var målet den 27 juni. Fint väder, rik och omväxlande flora, gulsångare, friskt källvatten,

kulturhistoriens vingslag, möte med Sven och Birger..., en dag då timmarna rann iväg. Den 7 juli besökte vi Uggebo vid Vågsjön. Det kändes välgörande och inspirerande att få ta del av Ingrid Åkerbergs entusiasm inför restaureringen av de gamla odlingsmarkerna. Ingrid har här gjort en fantastiskt fin insats, med röjning, gallring och lieslätter. Fältgentianan, brudsporrén, låsbräken, kattfot och många andra hävdgynnade arter får här en chans. Flera liknande insatser behövs!

Den 1 augusti styrdes velocipederna mot Vålboskogarna för ett besök vid Ekflukorna. Jakten efter gungflyets lilla orkidé, myggblomstret, slutade med vatten över huvudet, har det berättats. Bara den som var med vet säkert.... Sommarsåsongen avslutades med Ängens Dag och slätter-gille på vår äng i Muren. Sakta men säkert ökar intresset för ängsvård, hoppas den utvecklingen fortsätter, att inte bromsarna dras till. Arbetsgemenskapen behövs och en blommande äng är nog bland det vackraste vår natur har att uppvisa. Men en nyslagen och välhävdat äng utgör också det en fröjd för ögat. Tack alla ängsvårdare!

Kattfot

Höstprogrammet

Hösten inleddes där sommaren slutade, på vår äng i Muren. Nu skulle gräsmarkernas svampflora studeras under ledning av svamp-experten Lars Bsenko. Artrikedomen bland svamparna i de ogödslade ängs- och hagmarkerna är imponerande. Som extra krydda fick besökarna se den finaste blomningen av fältgentiana.

Miljövänliga veckan var tidigare-lagd till 11 - 19 september. Glädjande kan vi konstatera att antalet varor märkta med pilgrimsfalken ökar i butikshyllorna. Handla-miljövänligt-informationen är verkligen ett lyckat projekt i föreningens regi.

En långkörare blev det den 18/9 då vi rundade Stenramen. Passagen över den breda bäcken i öster blev äventyrlig. På en nyfälld smal och hal björkstam skulle vi balansera.

Ett under att bara en av sex fick bada. Strongt att fullfölja vandringen! Den 25/9 fällde vi granar i Muren, som ett led i en påbörjad restaurering av enbuskmarkerna. Den intressanta strandskogen mellan vattenverket och Hedvallsbron genomgicks den 17/10. Vi noterade rikligt med lavar på asparna liksom ett fynd av den ovanliga stora asp-tickan. Den 31a i samma månad, ännu ett arbetsmöte i Billsbo. Hela 23 personer slet halva dagen med surt granris och eldning. Tack vare Göstas talanger på området brann minst tre brasor. Vad mycket det blir gjort när man är många!

Söndagen den 14 november var gråmulen och regnig. Natur- och kulturvandring vid Vålbo stod på programmet. Vid resterna efter en gammal tjärdal berättade Gösta intressant om dess uppbyggnad och funktion. Imponerade blev deltagarna av jättetallarna på Snevrings, där vi bl a hittade kött-ticka. Hur korvarna grillades denna dag har vi lovat att inte avslöja. Utflykten avslutades vid den nyligen upptäckta och namngivna Karl Fredriks källa vid Nybrobäcken.

Vädret ändrade arbetsmötet på Bovallsmaden den 21/11 till en fikastund kring elden i den fina Holmtorpshagen.

Stingsberget

Kyrkoreservatet Stingsberget var årets sista mål. Och visst blev det julstämning med snötyngd skog, lussekatter och rykande varm glögg och som extra krydda ett fynd av blodticka.

Du som ännu ej har upptäckt hur roligt och intressant det är att vara med på våra aktiviteter har chansen nu under 1994. Föreningens vår- och höstprogram är, som någon sagt, en enda stor studiecirkel där deltagarna får lära sig mera om naturen och kulturen i sin egen hembygd. Genom att tillsammans umgås på möten och utflykter kan vi skapa en "vi-känsla" i föreningen. Väl-komna!

Tom Sävström

Nässelsoppa

Mer natur där vi bor kan betyda - brännässlor. Ja, varför inte låta ett litet bestånd växa upp bakom komposten. Till glädje för fjärilar och Din egen möjlighet att avnjuta vårens allra största delikatess - alldeles gratis till på köpet. Bland fjärilarna har bl a nässelfjärilen och påfågelläga brännässlan som värdväxt.

Men nu till nässelsoppan. Detta behöver Du:

Sax och handskar

2 liter färska nässelskott (sköljda och ansade)

2 msk smör

2 msk vetemjöl

1 liter vatten + nässelspadet

2 buljongtärningar (höns)

körvel eller gräslök

Förväll nässlorna 5 min. Lyft upp dem och hacka dem grovt.

Spadet sparas!

Sjud smör och vetemjöl i en kastrull (bottenredning) och späd med spadet och buljongtärningarna och blanda i de hackade nässlorna. Låt koka i 5 min.

Servera med hårdkokta ägghalvor.

Avnjutes en eftermiddag till rödhakens spröda silvertoner.

Smaklig måltid!

Recept: Marianne Svärd Nilsson

Nässelfjäril på brännässla
Teckning: Tom Sävström

